

METODOLOŠKO POJASNILO

Nuška Brnot

PROSTA DELOVNA MESTA

To metodološko pojasnilo se nanaša na objavljanje podatkov:

- Prosta delovna mesta, Slovenija, četrtno (Prva objava)

Maj 2021

Kazalo

1	NAMEN.....	3
2	PRAVNA PODLAGA.....	3
3	ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI.....	3
4	IZBOR ENOT OPAZOVANJA.....	3
5	ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV.....	4
6	DEFINICIJE.....	5
7	POJASNILA.....	7
8	OBJAVLJANJE PODATKOV.....	9
9	REVIDIRANJE PODATKOV.....	10
10	DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA.....	11

1 NAMEN

Namen objavljanja podatkov o prostih delovnih mestih je spremljanje potreb delodajalcev po zaposlovanju nove delovne sile. Namenjeni so akterjem na trgu dela za pravočasno in lažje ukrepanje. Poleg podatkov o številu prostih delovnih mest, ki jih ponujajo delodajalci, so prikazani tudi podatki o številu zasedenih delovnih mest po področjih dejavnosti in velikosti poslovnega subjekta.

Ključne statistike so:

- število prostih delovnih mest po področjih dejavnosti,
- število zasedenih delovnih mest po področjih dejavnosti,
- stopnja prostih delovnih mest.

2 PRAVNA PODLAGA

- [Letni program statističnih raziskovanj \(LPSR\)](#)
- [Zakon o državni statistiki](#) (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01)
- Uredba Sveta (ES) št. 453/2008 z dne 23. aprila 2008 o četrtnih statističnih podatkih glede prostih delovnih mest v Skupnosti (CELEX: 32008R0453)

3 ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI

Enoti, ki ju opisujejo objavljeni podatki, sta:

- **prosto delovno mesto**, ki ga objavijo delodajalci z namenom, da z objavo iščejo nove delavce zunaj svoje organizacije, in
- **zasedeno delovno mesto** pri poslovnem subjektu z vsaj eno zaposleno osebo.

Prosta in zasedena delovna mesta so podrobneje prikazana po področjih dejavnosti (upoštevana so področja dejavnosti B–S) in glede na velikost poslovnega subjekta (glede na število zaposlenih). Zbrani podatki se nanašajo na določeno referenčno točko v posameznem četrtnem letu. Osnova za izračun števila zasedenih delovnih mest je število oseb, zaposlenih pri pravnih ali fizičnih osebah.

4 IZBOR ENOT OPAZOVANJA

Enota opazovanja so poslovni subjekti v področjih dejavnosti (B–S) in so imeli konec oktobra lanskega leta vsaj eno zaposleno osebo.

Opazovanje je vzorčno. Poslovni subjekti, vključeni v vzorec, se izberejo glede na število oseb, ki jih posamezni poslovni subjekt zaposluje (stratum). Vzorec se pripravi v začetku leta in velja celo koledarsko leto. Ciljna populacija, ki opredeljuje vzorčni okvir, **so poslovni subjekti, ki so imeli konec oktobra vsaj eno zaposleno osebo** (takih je približno 65.000). Delodajalci javnega sektorja in gospodarske družbe v večinski lasti države se ne zajemajo v vzorčni okvir, saj se podatki za ta del populacije še vedno prevzemajo iz evidence ZRSZ.

Iz vzorčnega okvira se izbere okoli 9.000 poslovnih subjektov na podlagi slučajnega izbora. Upošteva se stratifikacija poslovnih subjektov glede na pet velikostnih razredov (stratumov):

Stratum	Pomen	Vključitev v vzorec
0	1 zaposlena oseb	naključni izbor
1	od 2 do 9 zaposlenih oseb	naključni izbor
2	od 10 do 49 zaposlenih oseb	naključni izbor
3	od 50 do 249 zaposlenih oseb	celotna populacija
4	250 ali več zaposlenih oseb	celotna populacija

Poslovni subjekti, ki so imeli konec oktobra 50 ali več zaposlenih oseb, so vključeni z gotovostjo; to pomeni, da so zajeti vsi subjekti, ki dosegajo ta prag (celotna populacija).

Za poslovne subjekte z manj kot 50 zaposlenimi pa se uporablja panelni način izbora. To pomeni, da se vsako leto določen delež poslovnih subjektov nadomesti z novimi. Pri tem raziskovanju se zamenja približno četrtina poslovnih subjektov, kar pomeni, da je ista enota vključena v raziskovanje največ štiri leta.

Nato se enotam, izbranim v vzorec, dodajo še delodajalci javnega sektorja (okoli 3.400), za katere se podatek prevzame od ZRSZ. Končna velikost vzorca je približno 12.000 enot, kar je nekaj manj kot 20 % ciljne populacije poslovnih subjektov.

5 ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV

Podatki se zbirajo četrtno.

Podatki za raziskovanje Prosta delovna mesta (PDM) se pridobijo deloma z vprašalnikom, del podatkov pa se prevzame iz drugih razpoložljivih virov. Podatki se zberejo z vprašalnikom »Prosta delovna mesta«. Delodajalci imajo za sporočanje zahtevanih podatkov na voljo naslednje poti:

- prek spletne aplikacije eSTAT,
- prek računalniško podprtega telefonskega anketiranja,
- prek Kontaktnega centra, s katerim poročevalske enote vzpostavijo stik po telefonu ali e-pošti in

- prevzem podatkov, zbranih prek Zavoda RS za zaposlovanje (za delodajalce javnega sektorja).

Podatki o prostih delovnih mestih se zbirajo četrtno na določen poročevalski dan; to je zadnji delovni dan srednjega meseca v referenčnem četrtnu, tj. februarja, maja, avgusta in novembra.

Za delodajalce javnega sektorja se podatki o prostih delovnih mestih prevzamejo od Zavoda RS za zaposlovanje. Podatki se zbirajo z obrazcem *PDM-1 – »Sporočilo o prostem delovnem mestu«*. Podatki, zbrani prek ZRSZ, se uporabijo tudi za enote, katerih podatke sicer praviloma pridobimo z vprašalnikom, in sicer pri neodgovoru (tj. kadar vprašalnika s podatki ne dobimo) ali za kontrolo (za ta namen jih lahko uporabimo, če sta za določeno poročevalsko enoto na razpolago podatka iz obeh virov). Za določitev referenčnega dneva (tj. zadnji dan februarja, maja, avgusta in novembra) se upoštevata datum objave prostega delovnega mesta na ZRSZ in rok za prijavo (to je datum, do katerega mora oseba, ki se prijavlja na oglas, oddati pri delodajalcu vso potrebno dokumentacijo).

Podatki o zasedenih delovnih mestih se v celoti prevzamejo iz mesečnega raziskovanja Delovno aktivno prebivalstvo (DAK), podatki za to raziskovanje pa se primarno prevzamejo iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP), in se torej ne pridobijo na osnovi vzorčne populacije. Več o tem, kako se iz števila delovno aktivnih oseb izvede zasedeno delovno mesto, je opisano med definicijami. Za poročevalski dan upošteva zadnji dan srednjega meseca v referenčnem četrtnu.

Vir podatkov o osebah, ki so prejemniki starševskega nadomestila (osebe na porodniškem dopustu), je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Vir podatkov o osebah, ki so dolgotrajno odsotne zaradi bolezni (bolniška odsotnost nad 30 delovnih dni), je Nacionalni inštitut za javno zdravje.

6 DEFINICIJE

Prosto delovno mesto (PDM) je definirano kot delovno mesto (na novo ustvarjeno, nezasedeno ali takšno, ki bo kmalu postalo prosto), za katero delodajalec aktivno išče primerne kandidata zunaj svoje organizacije in ki bo zasedeno takoj ali v bližnji prihodnosti. Med prosta delovna mesta ne spadajo tista, ki jih bodo zasedli neplačani vajenci, pogodbeniki (ki niso na plačilnem seznamu), osebe, ki se vrnejo s plačanega ali neplačanega dopusta, ali osebe, ki so že zaposlene v podjetju in bodo zasedle delovno mesto zaradi reorganizacije podjetja.

Zasedeno delovno mesto (ZDM) je plačano delovno mesto, ki ga zaseda zaposlena oseba, ki je na podlagi pogodbe o zaposlitvi obvezno socialno zavarovana oz. je v delovnem razmerju. Delovno razmerje je lahko sklenjeno za določen ali nedoločen čas, s polnim delovnim časom ali z delovnim časom,

krajšim od polnega. Od julija 2009 so med zasedena delovna mesta šteta tudi delovna mesta **detaširanih delavcev** (delavci, ki so poslani v tujino na delo ali izpopolnjevanje), ne upoštevajo pa se delovna mesta če je oseba **prejemnik starševskega nadomestila** (osebe na porodniškem dopustu, in sicer od leta 2008 dalje) ali če je oseba na **dolgotrajni bolniški odsotnosti** (nad 30 delovnih dni, in sicer od leta 2013 dalje). Od januarja 2020 se upoštevajo tudi delovna mesta oseb, ki so istočasno zaposlene pri dveh ali več delodajalcih, in sicer do maksimalnega polnega delovnega časa (40 ur na teden).

Vsa delovna mesta so prosta in zasedena delovna mesta skupaj.

Stopnja prostih delovnih mest je delež prostih delovnih mest od vseh delovnih mest skupaj (prostih + zasedenih).

Velikost posameznega poslovnega subjekta je določena glede na število zaposlenih oseb pri tem poslovnem subjektu:

- **SKUPAJ:** vključeni so vsi poslovni subjekti, ki imajo vsaj eno zaposleno osebo;
- **10+:** vključeni so vsi poslovni subjekti, pri katerih je zaposlenih 10 ali več oseb .

Dejavnost poslovnega subjekta je prikazana po Standardni klasifikaciji dejavnosti 2008 (SKD 2008). Prosta in zasedena delovna mesta se prikazuje po glavni dejavnosti poslovnega subjekta. Glavna dejavnost, ki jo poslovni subjekti opravljajo, je statistična dejavnost, ki je kot glavna določena v Statističnem poslovnem registru (SPRS) za statistični namen in se v posameznih primerih razlikuje od registrirane dejavnosti, določene v Poslovnem registru Slovenije (PRS), ki ga vodi AJPES. Statistična dejavnost se določa pri pomembnejših enotah, in sicer tistih, pri katerih je iz obstoječih statističnih podatkov razvidno, da bi bila njihova razvrstitev po teh podatkih drugačna od razvrstitve te enote glede na registrirano dejavnost. Podatki o prostih delovnih mestih se objavljajo po statistično določeni glavni dejavnosti poslovnega subjekta od 1. četrtega leta 2020 dalje.

Poklic tvori niz del, katerih poglobitve naloge in dolžnosti so si zelo podobne. Delo je skupek nalog in dolžnosti, ki jih opravlja ena oseba. Skupino poklicev tvori poklic ali več poklicev, ki so si praviloma podobni po ravni znanja oz. po vrsti znanja, ki je potrebno za ustrezno opravljanje nalog in dolžnosti v poklicu. Podatki o poklicu so do leta 2011 prikazani skladno s Standardno klasifikacijo poklicev (SKP-V2), po tem letu pa po Standardni klasifikaciji poklicev 2008 (SKP-08). Letni podatki po poklicih so zaradi ukinitve administrativnega vira razpoložljivi samo do leta 2012.

Statistična regija je teritorialna členitev ozemlja Slovenije na ravni NUTS 3. Letni podatki na tej ravni so zaradi ukinitve administrativnega vira razpoložljivi samo do leta 2012.

Kohezijska regija je teritorialna členitev ozemlja Slovenije na ravni NUTS 2. Letni podatki na tej ravni so zaradi ukinitve administrativnega vira razpoložljivi samo do leta 2012.

Rok za prijavo na prosto delovno mesto je čas, v katerem mora oseba, ki se prijavlja na prosto delovno mesto, oddati pri delodajalcu prijavo za to delovno

mesto. Ta rok se upošteva pri podatkih, prevzetih od ZRSZ. Od 15. novembra 2007 je bil minimalni rok za prijavo pet dni (pred tem osem dni), od leta 2013 pa je treba oddati prijavo v **treh delovnih dneh**.

7 POJASNILA

7.1 KLASIFIKACIJE

Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD), ki je usklajena z mednarodno klasifikacijo NACE rev. 2.

Najnižja raven, do katere so razčlenjeni objavljeni podatki, je področje dejavnosti (na ravni črkovne oznake dejavnosti). Klasifikacija je dostopna na spletni strani: [Ekonomске klasifikacije](#).

7.2 OBDELAVA PODATKOV

UREJANJE PODATKOV

Podatke smo uredili z uporabo ustreznih sistematskih in individualnih popravkov.

Več o urejanju podatkov lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Statistično urejanje podatkov](#).

UTEŽEVANJE

Z uteževanjem izboljšujemo reprezentativnost podatkov, zbranih v raziskovanju, tako da so uteženi podatki čim bolj nepristranska ocena opazovane populacije v določeni časovni točki. Postopek uteževanja je bil določen glede na vzorčni načrt, neodgovor enote ter glede na razpoložljive pomožne populacijske spremenljivke, ki smo jih uporabili za kalibracijo. Končna utež enote je tako produkt uteži zaradi verjetnosti izbora enot, uteži zaradi neodgovora ter kalibracijskega faktorja.

DESEZONIRANJE

Desezonirajo se podatki o številu PDM in ZDM. V časovni vrsti podatkov po SKD2008 so vključena področja dejavnosti od B – S, in sicer od prvega četrletja 2008 dalje.

Modeli za desezoniranje so bili v 3. četrletju 2019 pregledani in so se za posamezna področja spremenili modeli, nekatere dejavnosti so dodane, pri nekaterih pa ni zaznati več sezonskega vpliva in modeli niso več potrebni.

Desezoniranje PDM (od 3. čet. 2019 dalje):

Pri PDM je desezoneiranih **52** časovnih vrst, **36** časovnih vrst je desezoneiranih direktno, **16** časovnih vrst pa indirektno (grupacije na višji ravni dejavnosti).

Za 14 direktno desezoneiranih časovnih vrst so značilni vplivi sezone in koledarja (so postavljeni sezonski modeli), za 22 časovnih vrst pa so bili zaznani ne-sezonski modeli, kar pomeni, da so desezoneirani podatki enaki originalnim.

Desezoneiranje ZDM:

Pri ZDM se prav tako desezoneiranih **52** časovnih vrst, **36** časovnih vrst je desezoneiranih direktno, **16** časovnih vrst pa indirektno (grupacije na višji ravni dejavnosti).

Za 26 direktno desezoneiranih časovnih vrst so značilni vplivi sezone in koledarja (postavljeni so sezonski modeli), za 10 časovnih vrst pa so bili zaznani ne-sezonski modeli, kar pomeni, da so desezoneirani podatki enaki originalnim.

Časovne vrste desezoneiramo z metodo TRAMO/SEATS. Časovni vrsti postavimo model, ki ga približno enkrat letno podrobno pregledamo in popravimo. Z modelom časovno vrsto razčlenimo na:

- komponento trend-cikel (sestavljajo jo trend in ciklična nihanja s periodo, daljšo od enega leta),
- sezonsko komponento (sestavljajo jo vplivi sezone in vplivi koledarja; vplive koledarja sestavljajo vpliv števila delovnih dni, vpliv prestopnega leta, vpliv praznikov in vpliv velike noči),
- iregularno komponento (sestavljajo jo slučajna nihanja in nekateri osamelci).

Desezoneirani podatki so originalni podatki, iz katerih so izločeni vplivi sezone in koledarja. Več o desezoneiranju podatkov lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Desezoneiranje časovnih vrst](#).

7.3 INDEKSI

Indeksov ne objavljamo.

7.4 NATANČNOST

V statističnih raziskovanjih prihaja do različnih vrst napak, ki vplivajo na zanesljivost in točnost statistične ocene (npr. do vzorčnih napak, napak zaradi neodgovora, do merskih napak). Napake, ki jih lahko pripišemo slučajnim vplivom, določajo natančnost in posledično zanesljivost statistične ocene. Natančnost statistične ocene ocenimo z izračunom standardne napake (SE). Uporabnike statističnih podatkov opozorimo na manjšo zanesljivost ocene tako, da takšno oceno opremimo s posebno opozorilno oznako.

V tabelah, kjer so ocenjene populacijske vsote (zveznih) spremenljivk, ocenjena povprečja (zveznih) spremenljivk ali ocenjena razmerja populacijskih vsot (zveznih), so omejitve pri objavi določene glede na relativno standardno napako

oziroma koeficient variacije (CV). V teh primerih velja:

Če je koeficient variacije (CV)

- 10 % ali manj ($CV \leq 10 \%$), je ocena dovolj zanesljiva, zato je objavljena brez omejitve;
- od 10 % do vključno 30 % ($10 \% < CV \leq 30 \%$), je ocena manj zanesljiva, zato se označi s črko M;
- večji od 30 % ($CV > 30 \%$), je ocena premalo zanesljiva za objavo, zato je nadomeščena s črko N.

V letu 2015 se je za oceno natančnosti pri prostih delovnih mestih uporabil nekoliko drugačen prag, in sicer je bila manj natančna ocena, če je bil CV od 15 % do vključno 30 % ($15 \% < CV \leq 30$).

Zaradi epidemije koronavirusa (COVID-19) se je SURS soočal s težavami pri zbiranju podatkov. Stopnja odgovora je bila v prvem četrtletju 2020 nekoliko nižja kot v preteklih četrtletjih, bila je 78,7-odstotna. Zaradi tega je več področij dejavnosti označenih z manj zanesljivimi ocenami (M), in sicer jih je bilo na ravni Slovenije kar 13 od 18 področij dejavnosti, pri delodajalcih z 10 in več zaposlenimi osebami pa je bilo takšnih 6 področij dejavnosti.

Več o natančnosti statističnih ocen lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Natančnost statističnih ocen](#).

7.5 DRUGA POJASNILA

Razlike med objavljenimi podatki SURS in podatki ZRSZ

Podatki, ki jih objavlja SURS, se zaradi drugačne metodologije izračunavanja razlikujejo od podatkov, ki jih objavlja ZRSZ. V statistiko prostih delovnih mest so skladno z evropsko metodologijo vključena delovna mesta, ki so na določeno časovno točko (referenčni dan) prosta. ZRSZ pa število prostih delovnih mest, ki jih delodajalci javno objavijo prek njihovih storitev, objavlja mesečno, in sicer kot kumulativni seštevek v posameznem mesecu.

Od aprila 2013 javna prijava na ZRSZ ni več potrebna, zato podatki ZRSZ od tega dne dalje ne prikazujejo več celotne ponudbe prostih delovnih mest v Sloveniji.

8 OBJAVLJANJE PODATKOV

- Podatkovna baza SiStat; [Delo in brezposelnost](#) – Zaposleni, samozaposleni in brezposelni: Prosta delovna mesta. Objavljajo se absolutni podatki (originalni in desezonirani) in stopnje. Podatki o prostih delovnih mestih se prikazujejo po velikosti poslovnega subjekta in po standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) na prvi ravni (po področjih dejavnosti).
- Prva objava (Delo in brezposelnost, Zaposleni, samozaposleni, brezposelni): »Prosta delovna mesta, Slovenija, četrtletno«.

- Eurostat, Statistični urad Evropske unije

9 REVIDIRANJE PODATKOV

9.1 OBJAVLJANJE ZAČASNIH IN KONČNIH PODATKOV

Začasnih podatkov ne izkazujemo. Objavimo le končne podatke.

9.2 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ČASOVNO PRIMERLJIVOST

Časovna vrsta podatkov o prostih delovnih mestih je na voljo od leta 2001 dalje. Do aprila 2013 so se podatki v celoti prevzemali iz administrativnega vira na osnovi obvezne prijave prostega delovnega mesta pri ZRSZ. S spremembo zakona o urejanju trga dela, ki je to obveznost ukinil, pa je ta vir postal nepopoln. SURS je v letu 2013 skušal za ocenjevanje tega podatka poiskati alternativne metode, vendar so bili poskusi zaradi pomanjkanja ključnih podatkov neuspešni. Zato je SURS v letu 2015 začel redno samostojno zbirati podatke o PDM na osnovi vzorca.

Zaradi opisane spremembe v metodologiji raziskovanja je prišlo **v letu 2015 do preloma v časovni vrsti podatkov, zato** podatkov iz obdobja pred letom 2015 ni mogoče primerjati s podatki iz obdobja po tem letu.

KLJUČNE SPREMEMBE V METODOLOGIJI DO LETA 2015:

Stara metodologija (2001Q1–2014Q4)*	Nova metodologija (od 2015Q1 dalje)
Administrativni vir podatkov (ZRSZ).	SURS začne podatke zbirati samostojno.
Zajem za PDM in ZDM popoln.	Za PDM vzorčno raziskovanje, za ZDM popoln zajem.
Četrtni podatek je povprečje mesečnih podatkov, prikazanih na zadnji dan v mesecu.	Četrtni podatek se nanaša na izbrano časovno točko srednjega meseca četrletja (za PDM je to zadnji delovni dan , za ZDM pa zadnji dan).
Letni podatek je izračunan kot povprečje četrtnih podatkov, in sicer po področjih dejavnosti, glavnih skupinah poklicev, statističnih regijah in kohezijskih regijah (do vključno leta 2012).	Od leta 2013 dalje letni podatki niso več na voljo.
Zajeta so vsa področja dejavnosti po SKD od A do T. Upošteva se dejavnost, določena na ravni enote v sestavi.	Vključena so področja dejavnosti od B do S (področji dejavnosti A in T nista vključeni). Upošteva se glavna dejavnost poslovnega subjekta.
Velikost (1+ ali 10+ zaposlenih oseb) se izračunava na ravni enote v sestavi.	Velikost (1+ ali 10+ zaposlenih oseb) se izračunava na ravni poslovnega subjekta kot celote.

* Opomba: v vmesnem obdobju, tj. od drugega četrtnetja 2013 do konca leta 2014, so se podatki ocenjevali na podlagi pretekle časovne vrste s programom Demetra+, in sicer z metodo TRAMO/SEATS. Podatki so se objavljali kot začasni, nato pa so bili z objavo podatkov za prvo četrtnetje 2015 (dne 9. junija 2015) preračunani. Za preračun napovedanih podatkov smo uporabili nove dostopne informacije, in sicer podatke, zbrane po stanju v 1. četrtnetju 2015, in rezultate iz ankete Napovednik zaposlovanja (NAP-ZAP), ki jo je ZRSZ izvedel v maju in oktobru 2014. SURS je na ta vprašalnik dodal vprašanje o številu aktualnih PDM na referenčni dan:

- za 2. četrtnetje 2014 je bil referenčni dan 30. april 2014,
- za 4. četrtnetje 2014 pa je bil referenčni dan 1. oktober 2014.

V anketo so bili zajeti samo poslovni subjekti z 10 ali več zaposlenimi (zajetje s pragom); za preračun na ravni Slovenije smo uporabili razmerja iz leta 2012 (za 2. in 4. četrtnetje 2012).

Metodološko pojasnilo o revidiranju podatkov je dostopno na spletni strani <http://www.stat.si/dokument/5296/RevidiranjeStatisticnihPodatkovMPsplosna.pdf>.

10 DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

Metodološka gradiva na spletni strani SURS so dostopna na <https://www.stat.si/statweb/Methods/QuestionnairesMethodologicalExplanationsQualityReports>.

Vprašalnik:

- Vprašalnik za statistično raziskovanje Prosta delovna mesta (PDM), področje: Delo in brezposelnost, podpodročje: Zaposleni, samozaposleni in brezposelni